

Kekkilän lannoitteet lähtivät maailmalle kesällä 1924	175	Saarnamiesten ja pappien selitykset	228
Kylän kaupat	177	Isän hevonen	229
Posti, sanomalehdet ja radio	178	Toimintaa tyttöosastossa	230
Autot ja lentokoneen ihme	178	Tyttöjen laulu	232
Maitotalous	182	Kristillisen juhlan runo	233
Maidonkäsittelyä		”Ko el ni el, ko kuol ni kuol”	233
Korvenkolkan Pajarilla	183	Nuorisolle oikeaa toimintaa	
Juhannuksesta vastantekoon	186	– nuorisoseura syntyy	234
Kaikki kynnelle kykenevät heinäpellolle	186	Nuorisoseuraan vaikka salaa	236
Puinti riihessä oli suuritoinen homma	188	Martat kehittivät koteja ja kohottivat elintasoja	237
Pellava toi väriäiskän pelloille	188	Runo Martta-seuralaisille	239
Naisten ja miesten kädentaidot	190	Maatalouskerhossa kasvatettiin sikuriakin	240
Pyykinpesu oli työläs urakka	192	Musiikillisia muistoja	242
Jäkälän keruu loppui nolosti	193	Sävelmä Vuokot	244
		Sakkolan urheilutoiminnasta ja haparoisten vaikutuksesta siinä	247
PERHEJUHLIA JA MUITA KYLÄN TAPAHTUMIA		Sakkolan voimistelu- ja urheiluseura Jäntevä	248
JA HARRASTYKSIA	195	Hiihtomiehiä ja -naisia	250
Rotinoilla muistettiin vastasyntyneen perhettä	196	Mennään meskasilla	252
Hautajaiset valmisteltiin kotona	197	Radiumparantola ja urheiluseura Isku	255
”Kuka nyt Toivoa köröttää, kun isä kuoli”	202	Hevosurheilua, melontaa, kyykkää ja sirkkaa	257
Äitienpäivä oli suuri kyläjuhla	204	Mestareita	260
Paavo Paukun kosioretki	208	Matti Paaso lykki maailmanennätyksen vuonna 1920	262
Naima-asioista sanottua	212	Mummo ei hyväksynyt hiihtohousuja	264
Palmusunnuntaina virvottiin, pääsiäisenä liekuttiin	214		
Itsenäisyyspäivä oli suuri juhlapäivä	214	KOULUNKÄYNNISTÄ	
Joulumuistoja	216	HAPARAISTEN	
Pyhäkoulu kiersi joka talossa	218	KOULUPIIRISSÄ	265
Lasten pyhäkoulu oli jumalanpalvelus pienoisikoossa	218	Haparaisten koulu	266
Persillie lensiit	219	Opettajan käsky:	
Rippikoulu oli askel aikuisuuteen	220	kulakat jätetään kotiin	270
Kiusaukset alkoivat jo kirkon portilla	221	Sotakärryillä opettajaa vastassa	271
Kylälukuset oli talven suuri tapaus	225	Kuulet sie opettaja?	271
		Koulumuistona	
		koivurieskaa	271
		Koulussa ja koulumatkalla	272

VAPAUSSOTA, TALVISOTA, JATKOSOTA JA EVAKKOAJAT	275	Sitä sun tätä vuosilta 1941-1942	326
Venäjänsaaren retki vapaussodassa	276	Venäläisten kaatuneiden muistomerkki Keljassa	327
Lihakauppaa kapinan aikana	279	Kalareissu syksyllä 1941 "Meilt' putos autolaval' lehmä"	332
Muistikuvia vapaussodan ajalta	280	Kun pojusta tuli sotamies Lotta sai elämänsä	333
Runo vapaussodan ajalta	281	hevoskyydin	336
Vapaussoturin muistolle	282	Tesantti-partios	337
Venäjänsaaren marssi	284	Kätketty kirstu ja muita muistoja	338
Palokunnista suojeluskunniksi	286	Karjalasta heilin minä löysin...	344
Haparaisten-Purpuan suojeluskunnan kyläosasto	289	Vastavihitty puoliso rintamalle, nuorikko evakkoon	346
Poikaosastossa notkeita voimistelijoita	294	Sota-ajan muistoja Sykkeitä Suvannon seudulle	349
Se oli just eikä melkein	295	Haparaisten kyläläisten asuttamisesta Moisioon	353
Monen toimen lotat	296	Elämää uusilla asuinsijoilla	354
Haparainen osana Mannerheim-linjaa	300	Karjalaisten surumarssi	356
Tunnelmia talvisodan syttyessä	301	Karjalan kansa Kotiseudulle	358
Talvisodan alkamispäivä 30.11.1939 ei unohdu	302	Ensimmäinen kotiseutumatka 1957	359
Karvasen Martin kävelykeppi	303	Päiväuni	360
Rippikoululainen lähti linnoitustöihin	304	Papintodistus	362
Kanootti pelasti rajamiehen	305	Lähdeluettelo	366
Keljan taistelut 25.-27.12.1939	306	HAPARAINEN TÄNÄÄN	370
Kekinniemi kesti "Uskomaton näky joulupäivänä Suvannon jäällä"	310	Kuvakertomus	372
1. Erillinen Patteri talvisodassa	311	Haparaisten koulupiiristä	
Kokemuksia Keljan taistelusta	312		
Oman kylän pojat Keljan taistelussa	315		
Viljam Pylkäs, Rokan Antin esikuva	318	Takakannen kuvassa Aapo, Elli, Tauno ja Väinö Hynnä	
Jatkosota alkoi ja kotiinpaluu Haparaisiin	323		
Haparaisiin takaisin valtauksen jälkeen 1941	324		
Kiiskin kissa	325		

Rukiinleikkuussa Kuupon Pellolla. Ylhäällä oikealla Juho Kuuppo ja Simo Kaartinen, alhaalla Emilia Kiuru, Kerttu Nuora, Eevi Viskari, Impi Karppanen ja tuntematon nainen. Kuva vuodelta 1937 tai 1938.

Sakkolan kirkonkylän urheilukentällä 1938 Sirkka Kekki, Lahja Kallonen ja Mirja Loponen.

Lohijoella IS-porukkaa 1943. Veikko Kallonen, Irja Jortikka, Simo Kaartinen, Arvi Ruottunen, Hannes Paaso, Eero Uosukainen ja Euto Kuuppo.

Sakkolan ”kunnanukkoja”. Keskellä Pekka Nuora, takana Aapro Viskari.

Johan William Kuorikoski.

Elli ja Tauno Hynnä.

Lukijalle

Saadessani vetovuoron Sakkola-Säätiössä hallituksen puheenjohtajana pidin yhtenä päätehtävistä innostaa evakkosukupolven väkeä kertomaan muistojaan ja saada Sakkolan kylien tarinat talteen jälkipolvien testamentiksi menetetyistä Karjalasta, Sakkolasta.

Alkususäyksen antoi Kuupon (Ylätalon) Sirkka ja hänen keräämäänsä monimuotoinen materiaali perinnekammarissaan Sakkolasta, varsinkin Haparaisten aukeilta Suvannon rannoilta ja kankailta.

Kaikkea saatua materiaalia ei millään saada mahtumaan yksiin kansiin Haparaisten koulupiirinkään alueelta. Yksistään valokuvia on kertynyt viisi - kuusisataa arkistoomme.

Jatkoa on suunnitteilla ainakin kylän keskeisen kulttuurivaikuttajan, Haparaisten nuorisoseuran osalta. Tässä kirjassa on vain Martta Pajarin kirjoittama pieni katsaus nuorisoseuran Sakkolassa tapahtuneesta toiminnasta. Haparaisten aika sekä Lempäälässä uuden talon rakentaminen ja sen jälkeiset toiminnat saanevat oman julkaisunsa. Kyllä nuorisoseura, jolla oli kahdessa valtiossa, Suomessa ja nyt jo luhistuneessa Neuvostoliitossa, oma talo, on oman kirjansakin ansainnut. Jatkuuhan karjalaisperinteestä huolehtiminen Haparaisten nuorisoseurassa edelleen nykyisellä kotiseudullaan Lempäälässä.

Kyläkirjamme perustana on Sirkka Kuupon vaellus Purpuan, Haparaisten ja Keljan kujasilla ja ahoilla muistellen lapsuutensa ja nuoruutensa kyläläisiä ja maisemia. Kun kirjoittelin Sirkkan tekstejä tietokoneelle talteen, tuntui siltä, että itsekin vaeltelin hänen tekstiensä myötä isäni kotikonnuilla.

Sirkkan vuosikymmeniä jatkunut keruu- ja kirjoitustyö on antanut vankan pohjan tälle kirjalle.

Lisäksi Sirkka on aktiivisesti patistellut muitakin talkoisiin. Kiitos Sirkka!

Myös tarinatuokioissa Pitkäsen Viljon luona aika vierähti nopsaan, uusia vinkkejä tuli runsaasti Viljon omien tekstien ohella. Hänkin otti yhteyksiä moniin henkilöihin ja auttoi kuvien tunnistamisessa Sirkkan ohella.

Kaikille kirjamme tekoon tavalla tai toisella osallistuneille välitän työryhmän kiitokset. Teitä on niin paljon, etten käy nimiä luettelemaan. Jokaisen teidän panoksenne on ollut korvaamaton. Saimme talteen Suvannon helmen, Haparaisten, Keljan ja Purpuan, alueen elävän, monipuolisen kyläkirjan. Yksittäisistä taloista ja evakkomatkoista kirjassa on näytteitä, evakkokertomuksilla lienee vuoronsa kyläkirjojen jälkeen.

Kolme teemaa on jo aikaisemmin laajalti koko Suomenmaan tiedossa Haparaisten koulupiirin alueelta.

Keljan ankarat taistelut jouluna 1939 kiirivät ympäri Suomenmaata noina vaikeina aikoina. Sotakirjallisuudessa niitä on käsitelty lukuisissa teoksissa.

Viljam ”Vili” Pylkäs on Rokan Antin esikuvana tullut kansalaisten tietoisuuteen Väinö Linnan Tuntematon sotilas -kirjan myötä.

Kekkilän kartanon vaiheet jatkuvat Kekkilä Oy:n toiminnan muodossa edelleen tänä päivänä.

Tänään Haparaisten alue eli Portovoje on venäläinen syrjäkylä huonon hiekkatien päässä. Vanhat asunnot ovat ränsistyneet vuosikymmenten saatossa, sovhoosi on Neuvostoliiton romahduksen myötä lakkautettu. Uusia rakennuksia, datsoja, ovat lähinnä pietarilaiset rakentaneet vapaa-ajan asunnoikseen. Koulu ja muut palvelut ovat Gromovon eli entisen Sakkolan kirkonkylän alueella. Vain pieni kyläkauppa löytyy Haparaisista. Suvanto rantoineen on jäljellä kauniina kaikkien ihailtavana. Runteenmäeltä Lapilahden suuntaan avautuu upea maisema. Kekkilänniemen ja Kajavasaaren silhuetit kuvastuvat Suvantojärven pintaan entiseen tapaansa.

Kirjan materiaalin keruuryhmän muodostivat Aila Alanen, Antti Hynnä, Hannu Paukku ja Hannu Turkkinen. Varsinaisen kirjaksi muokkauksen ja taiton teki pitäjälehtemme päätoimittaja Marjo Ristilä-Toikka.

Painatuksesta huolehti Koski-Print Valkeakoskelta ja kustantajana toimii Sakkola-Säätiö.

Miellyttäviä lukuhetkiä Suvannon rantamilla kauniissa Karjalassa.

Työryhmän puolesta Lempäälässä 20.4.2008

Hannu Viljonpoika Turkkinen

Suvannon helmi hohtaa

Suvannon helmi, Haparaisten koulupiirin eli Haparaisten, Keljan ja Purpuan kylien kirja on lopultakin valmistunut. Takana on noin kolmen vuoden aineistonkeruu, joka vielä kirjanteon loppusuoralla yllätti runsaudensarvellaan. Yhä uusia valokuvia ja tarinoita löytyi kyläläisten arkistoista ja muistijäljistä. Vaikka kaikki aineisto ei kirjan sivuille päätynytkään, on se talletettu Sakkola-Säätiön ja Sakkola-Museon arkistoon. Lämmin kiitos kaikille tämän kyläkirjan tekoa edesauttaneille.

Nykypäivän ihminen voi vain kuvitella, millaisia lähdön hetket sodan jaloista, pois omilta rakkailta kotikonnuilta, ovat olleet. Mitäpä sitä itse ymmärtäisi tänään ottaa mukaansa, jos tulisi äkkilähtö ja määränpääkin olisi tuntematon?

Saamme olla hyvillämme siitä, että evakkokuormissa matkasi muistojen lisäksi paljon valokuvia ja muutakin aineistoa, jotka ovat olleet tärkeänä tekijänä tämänkin kirjan teossa kuin myös Sakkola-Museon kokoelmien kartuttamisessa.

Kun karjalaiset jälkipolvet ja muutkin Karjalasta kiinnostuneet tutkivat tätä teosta, toivottavasti itse kunkin kiinnostus omiin juuriin, omaan sukuun ja perheeseen herää. Silloin Suvannon helmi on pitkälti täyttänyt tehtävänsä.

Kiitän työryhmää ja kirjan julkaisija Sakkola-Säätiötä, että olen saanut olla mukana tätä teosta toimittamassa.

Marjo Ristilä-Toikka